

Preek Breukelen
d.d. 20 december 2015, 4^e van Advent
Micha 5:1-4a & Lucas 1:57-80

‘zodat we onze voeten kunnen zetten op de weg van de vrede’

Gemeente van Jezus Christus,

Drie weken geleden hoorden we het verhaal over de priester Zacharias die dienst deed in de Tempel en bezocht werd door de engel Gabriel. Een vreemde boodschap ontving hij, een ongelofelijke. Hem en zijn vrouw Elisabet wordt een kind beloofd. Johannes zullen ze hem noemen. Maar Zacharias is oud en Elisabet is oud en onvruchtbaar bovendien. Twijfel overvalt Zacharias en hij vraagt de engel: *‘Hoe kan ik weten of dat waar is?’* En omdat hij geen geloof heeft gehecht aan de woorden van Gabriel die op voorbestemde tijd in vervulling zullen gaan, zal hij stom zijn en niet kunnen spreken tot de dag waarop dat alles gaat gebeuren. Elisabet wordt zwanger. Er staat dat zij vijf maanden lang in afzondering leeft. In de zesde maand bezoekt Gabriel de maagd Maria en bezoekt Maria Elisabet. Maria blijft ongeveer drie dagen bij Elisabet en vertrekt dan naar huis. We zijn negen maanden verder en de dag van de bevalling van Elisabet was aangebroken en ze brengt een zoon ter wereld. Letterlijk staat er dat de tijd vervuld is om te bevallen, wat ook wel logisch klinkt na al die tijdsaanduidingen die Lucas gebruikt.

Het kind is geboren en je zou verwachten dat vader Zacharias zijn stem weer kan gebruiken. Maar nee, dat gebeurt pas op de achtste dag, op de dag van de besnijdenis. Dat is dat dag waarop bij de Joden traditioneel de naam aan een kind wordt gegeven. Het is opmerkelijk dat aan de geboorte van Johannes slechts twee verzen worden gewijd, maar dat er een enorm verhaal geschreven is rond zijn besnijdenis en naamgeving. Over de geboorte van Jezus spreekt Lucas twintig verzen lang en juist aan zijn besnijdenis en naamgeving schenkt hij maar één vers. Er is dus niets aan de hand met die dag van de besnijdenis van Johannes waarom Lucas er zo uitgebreid over schrijft. Ze willen het kind Zacharias noemen, naar zijn vader, zoals gebruikelijk in de joodse traditie. Zijn moeder protesteert en zegt: *‘Nee, Johannes zal hij heten’*. De omstanders zijn nog niet tevreden want er is niemand in de familie die zo heet, dus ze vragen Zacharias hoe hij het kind wil noemen. En op een schrijftablet schrijft hij: *‘Johannes is zijn naam’*. En dat is het moment waarop de verlamming van zijn tong ongedaan gemaakt werd.

Wat een gedoe over een naam. Dat kan niet zonder betekenis zijn. Dat Jezus geen Jozef wordt genoemd, daar wordt verder ook niet moeilijk over gedaan. Zacharias betekent: *De HEER gedenkt*. Johannes betekent: *de HEER is genadig*. Gedenken en herinneren, genade en barmhartigheid, het zijn woorden die Zacharias in zijn lofzang meerdere malen gebruikt. Eén grote lofprijzing op de trouw die God betoont aan zijn volk. De geboorte van Johannes wordt ervaren als bevestiging van die trouw. God luidt een nieuwe tijd in, Zijn tijd. En dat het om Gods tijd gaat, wordt benadrukt in die naamgeving. De omstanders verwachten dat het kind de naam van de vader zal dragen, of dat het tenminste een naam krijgt die in de familie voorkomt. Maar het kind krijgt de

naam die de engel heeft aangegeven. Hiermee wordt er iets wezenlijks doorbroken. Het is niet langer de bloedlijn die zijn bestemming bepaalt maar de verbondenheid met God. In de naam die het kind krijgt, ligt ook zijn opdracht, ligt zijn bestemming. Het is God zelf die hem die naam gegeven heeft. Ik moest daarbij denken aan de gewoonte die men heeft in kloosters. Wanneer een mens toetreedt in een klooster dan krijgt hij of zij een nieuwe naam. De naam die men ooit ontvangen heeft in de gewone wereld, in de lijn van menselijke traditie, wordt vervangen door een naam die het verbond met God uitdrukt, een naam die ook bestemming geeft. En wat die naamgeving betreft, tot slot, zit er nog wel een aardigheid in de tekst. Er wordt steeds gesproken over hoe het kind *genoemd* zal worden. Maar letterlijk staat er: *geroepen*. 'Er zal Johannes worden geroepen', dat is wat zijn moeder letterlijk zegt. En van dat woord geroepen is het een kleine stap naar roeping. Waartoe word je geroepen? Wat is het doel in jouw leven, je hemelse opdracht, je bestemming?

Vader Zacharias wordt vervuld met de heilige Geest en profeteert. Een prachtige lofzang komt over zijn lippen die in twee delen te verdelen is. Het eerste deel gaat over de trouw en de reddende kracht van God tot zijn volk. Het tweede deel is gericht tot zijn zoon en diens taak. Wanneer je het eerste deel leest, valt meteen op dat het nogal een politieke lading heeft. Veel van de woorden van Zacharias komen uit de oude profeten alsof in zijn tijd al die profetieën samenkomen, in vervulling gaan. *Een reddende kracht heeft Hij voor ons opgewekt uit het huis van David, zijn dienaar. Bevrijd zouden we worden van onze vijanden, gered uit de greep van allen die ons haten. Dat wij ontkomen aan onze vijanden God zonder angst kunnen dienen.* Als ik Romeinse bezetter zou zijn en deze woorden zou horen uit de mond van iemand uit een volk dat ik heb onderworpen, zou mij dit in de oren klinken als opruiing, als staatsgevaarlijk. Dat bedoel ik met politiek. De wens om de samenleving waarin men leeft zodanig te veranderen dat er een nieuwe samenleving ontstaat, een verandering die ten koste zal gaan van machthebbers en van mensen die profijt hebben bij de bestaande situatie.

Wij leven niet in een land dat bezet is door een vreemde mogendheid. Wij hebben geen Romeinen die hier de dienst uitmaken. En toch zijn wij niet vrij. Wanneer wij onze samenleving bekijken, is er sprake wel degelijk sprake van bezetting. Van bezetting en bezetenheid. Het vraagt niet zoveel fantasie om daar voorbeelden van te noemen in onze samenleving. Een paar dagen journaal en je hebt voldoende voorbeelden. Neem de commissie Oosting die haar rapport afleverde over de Teevendeal dat een beeld naar voren brengt van een van de belangrijkste departementen waar de ambtenaren klaarblijkelijk massaal vergeten zijn voor wie zij werken. En niet alleen die ambtenaren maar ook de politici. Bezetenheid. En dan de discussies rond de asielzoekerscentra waar de ene politieke woordvoerder na de andere zich in alle bochten wringt om toch vooral ook aan te geven hoezeer ze begaan zijn met de zorgen die er leven in de samenleving. En ik heb maar één stem gehoord in de hele week, één stem van een politieke leider die sprak over morele plicht. Bezetenheid. Zo kan een samenleving die vrij is van vreemde mogendheden toch bezet zijn, bezet door belangen, bezet door corruptie, bezet door waanzin, door politiek gewin, door gebrek aan ideologie, door gebrek aan moed.

Het tweede deel van de lofzang richt Zacharias tot zijn zoon. Zijn zoon *zal voor de Heer uitgaan om de weg voor Hem gereed te maken en om zijn volk bekend te maken met hun redding door de vergeving van hun zonden.* Een prachtige zin maar ook een zin die ons

met veel vraagtekens achter kan laten. Het eerste deel waar gesproken wordt over het gereed maken van de weg voor de Heer is een citaat uit Jesaja. Wanneer in Jesaja gesproken wordt over de Heer wordt God bedoeld. Wij denken al snel aan Jezus want was Johannes niet de wegbereider voor Hem? Lucas laat dit verder in het midden en geeft de lezer de ruimte voor eigen interpretatie. Dat is nog het minste probleem dat we hebben. Maar dan komt *'om zijn volk bekend te maken met hun redding door de vergeving van hun zonden'*. Het woord *zonde* is nogal beladen in onze traditie. Daardoor is het gaan voelen als een overtreden van vastgestelde regeltjes waardoor je schuld op je laat. Maar gelukkig, zonden kunnen vergeven worden en je kunt weer met een schone lei beginnen. Maar dat is een vrij wettische benadering die de dynamiek van het geloof stukslaat. Zonde heeft de betekenis van je doel missen. Zonde is niet zozeer slechte dingen doen, maar de dingen nalaten die gericht zijn op het goede. Wanneer ik het gebod: *gij zult niet stelen* overtreedt, laat ik in een wettische benadering een schuld op mij. Daar staat een gevangenisstraf tegenover en wanneer die voldaan is, wanneer mijn zonde in maatschappelijke zin vergeven is, gaat het gewone leven weer verder. Maar is mij iets geleerd van het goede kiezen? *Gij zult niet stelen* is een gebod dat mij juist in een zegenrijke relatie wil zetten met de ander. Het is een geloofsregel die ik als gelovige onderschrijf omdat het mij een weg leert naar een andere orde, naar een andere werkelijkheid. Het zet mij in beweging, het laat mij niet stilstaan bij het gewone maar roept mij op tot een nieuw verlangen. Het leert mij mijn doel.

Vergeving van onze zonden. Dat wij ons doel vaak missen mag duidelijk zijn. De Bijbel staat vol met verhalen over mensen en met verhalen over Gods eigen volk die zo vaak hun doel missen, God de rug toe keren, eigen wegen volgen en vervolgens hun eigen slavernij creëren. We hebben daar geen buitenlandse mogendheid voor nodig, daar zijn wij prima zelf toe in staat: bezetting en bezetenheid. Maar God is genadig. Iedere dag kunnen wij opnieuw beginnen. Iedere dag biedt Hij ons redding, of beter gezegd: iedere dag maakt Hij ons bekend met onze redding. Er is een andere werkelijkheid die zich aandient, die klaar ligt voor ons. Wanneer wij ons omkeren, wanneer wij terugkeren naar de wegen die God ons geeft, dan zijn onze zonden vergeven, dan worden wij van doelmissers tot doelrakers, van doellozen tot doelgerichten. En dat dankzij de liefdevolle barmhartigheid van onze God. Daardoor zal het stralende licht uit de hemel over ons opgaan. En wanneer Zacharias dan spreekt met woorden uit Jesaja over allen die leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood dan hoeven wij niet alleen te denken aan al die mensen die leven in ellende, al die mensen die op de vlucht zijn of honger lijden, al die mensen die werken voor een hongerloon of kinderen in dwangarbeid, nee, we mogen ook denken aan onszelf en aan onze samenleving. Zoals ik net zei: met twee voorbeelden is het al duidelijk te maken hoe ook wij en onze samenleving volledig ons doel kunnen missen, duisternis kunnen scheppen die wij in onze rijkdom schijnbaar ervaren als helder licht. Toch is het gevangenschap, is het bezetting, is het bezetenheid. Het is het stralende licht uit de hemel dat wij nodig hebben om onze voeten te kunnen zetten op de weg van de vrede. En het woord vrede is meer dan geweldloosheid of vrij zijn van oorlog. De term vrede is hier het shalom van de profeten, vrede in de betekenis van heelheid. De chaos in onze samenleving moet herschapen worden tot orde. Dat is de vrede waartoe onze voeten gericht moeten worden.

Het is nogal een opdracht die de vader in zijn profetie op zijn zoon legt. We zullen horen hoe Johannes al dopende oproept tot omkeer en de vergeving van de zonden. En veel mensen laten zich door Johannes dopen. Mensen die allemaal verlangen naar andere tijden; niet alleen naar een omkeer in hun leven maar ook een omkeer in de werkelijkheid, dat Gods werkelijkheid eindelijk aanbreekt. Mensen die begrijpen dat het dromen over een andere werkelijkheid altijd gepaard moet gaan met een verandering van de eigen houding, je bewust zijn dat jezelf deel uitmaakt van de duisternis, je bewust zijn dat je zelf ook maar met moeite de weg kunt vinden naar het goede, je bewust zijn dat het vaak zo veel makkelijker is om de weg van de wereld te gaan. Maar als je die droom hebt, als je gelooft in de belofte van die nieuwe werkelijkheid, dan pas je je leven daarop aan, dan kom je tot inkeer, dan omarm je je bestemming en erken je je redding.

Wij hebben allemaal een naam, een naam die wij gekregen hebben van onze ouders bij onze geboorte, een naam die in onze doop bevestigd is. Maar juist met die doop is daar een naam aan toegevoegd: wij noemen onszelf christenen, wij zijn van Christus. Daarmee wordt onze bestemming niet meer bepaald door de bloedlijn maar door de redding die wij in Christus ontvangen hebben. Het dragen van die naam is niet een eretitel maar een opdracht. Die naam zet ons onlosmakelijk in het verbond met God en maakt ons kinderen van zijn toekomst. Johannes kreeg met zijn naamgeving een grote opdracht. Hij moest de weg effenen voor de komst van de Heer. Onze opdracht is niet minder. Ook wij moeten de weg effenen voor de Heer. En hoe doen we dat? Door allereerst te erkennen welke naam wij dragen: christen, gemeente van Christus. Door de droom te omarmen van die nieuwe werkelijkheid. Door handen en voeten te geven aan de gerechtigheid, de vrede en de liefde. Zoals Johannes niet zweeg, zwijgen ook wij niet. Zoals Christus niet zweeg, zwijgen ook wij niet. Wij willen het zout van deze aarde zijn, de smaakmakers. Wij willen het licht zijn dat alle duisternis verdrijft. Wij willen de liefde zijn die mensen opricht, mensen opvangt en mensen draagt. Zo effenen wij de weg voor de komst van de Heer, voor de komst van zijn koninkrijk, een wereld andersom.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.